

ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИ ТАЛАБАЛАРИ ЎРТАСИДА ХУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИНГ БАРВАҚТ ОЛДИНИ ОЛИШ МЕТОДИКАСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15219312>

Эшов Хуршид Хуррамович
*Олий таълим, фан ва инновациялар
вазирлиги масъул ходими*
Бахрамов Акмал Абдулхаевич
*Ички ишлар вазирлиги Академияси
тингловчиси*

Аннотация

Ушбу мақолада олий таълим муассасалари талабалари ўртасида ҳуқуқбузарликларнинг барвақт олдини олиш бўйича амалга оширилаётган чора-тадбирлар таҳлил қилинган. Шунингдек, бу соҳадаги муаммолар ва уларни ҳал этиш учун методик ёндашувларни такомиллаштириш йўллари баён этилган.

Калит сўзлар: ҳуқуқбузарлик, профилактика, талабалар, методика, таълим, ҳуқуқий онг, ижтимоий назорат.

Аннотация

В статье анализируются меры, принимаемые для профилактики правонарушений среди студентов высших учебных заведений. Также описаны проблемы в этой области и пути совершенствования методических подходов к их решению.

Ключевые слова: правонарушение, профилактика, студенты, методика, воспитание, правосознание, социальный контроль.

Abstract

This article analyzes the measures being taken to prevent crime among students of higher education institutions. It also describes the problems in this area and ways to improve methodological approaches to solving them.

Keywords: crime, prevention, students, methodology, education, legal awareness, social control.

Ҳуқуқбузарлик – жамият тараққиётига тўсқинлик қилувчи ижтимоий ҳодисадир. Айниқса, ёшлар, жумладан, олий таълим муассасалари

талабалари ўртасида содир этилаётган ҳуқуқбузарликлар жамият учун катта таҳдид ҳисобланади. Бу борада барвақт профилактика тадбирлари ва уларнинг методик асослари муҳим аҳамиятга эга.

Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси — бу жамиятда ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишга қаратилган чора-тадбирлар тизимидир. Бу фуқароларни қонунга итоат қилишга ундаш, ҳуқуқий маданиятни ошириш ва жинойтчиликни камайтиришга хизмат қилади.

1. Ҳуқуқбузарликларнинг сабаблари

Олий таълим муассасалари талабалари ўртасида ҳуқуқбузарликларга сабаб бўлаётган омилларни қуйидагича гуруҳлаш мумкин:

Ижтимоий-иқтисодий омиллар (ишсизлик, моддий таъминот етишмаслиги);

Маънавий-ахлоқий заифлик (ҳуқуқий онгнинг паст даражада эканлиги);

Оилавий муҳит таъсири;

Бўш вақтни самарали ташкил этмаслик.

2. Ҳуқуқбузарликларни барвақт олдини олишдаги мавжуд муаммолар

Профилактика ишларининг тизимли ташкил этилмаганлиги;

Олийгоҳларда ҳуқуқий тарбия чора-тадбирларининг самарасизлиги;

Талабалар билан индивидуал ишларнинг етарли даражада ташкил этилмаслиги;

Ижтимоий шериклик (масалан, ички ишлар, маҳалла, ота-оналар) етишмаслиги.

3. Методик ёндашувларни такомиллаштириш таклифлари

А) Тарғибот-ташвиқот ишларини замонавий усулларда олиб бориш:

Медиа-контентлар (видеороликлар, ижтимоий тармоқлар орқали чиқишлар);

Симуляция ва тренинглар орқали ҳуқуқий ҳолатларни амалий мисолларда кўрсатиш.

Б) Талабаларни ҳуқуқий маданиятга эга шахс сифатида шакллантириш:

“Ҳуқуқий билимлар ойлиги” каби доимий равишда ташкил этиладиган тадбирлар;

Психологик ва ҳуқуқий маслаҳат марказларини жорий этиш.

В) Интерактив таълим методларини жорий этиш:

Дебатлар, форумлар, кейс-стади (масалани таҳлил қилиш), ролли ўйинлар.

Г) Таълим муассасаси ва маҳалла, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ўртасида ҳамкорликни мустаҳкамлаш:

Профилактик кенгашлар фаолиятини йўлга қўйиш;

Менторлик тизимини жорий қилиш (катта ёшдаги талабалар ёрдамида назоратни кучайтириш).

Ҳозирги кунда жамиятда ҳуқуқбузарликларнинг кўплаб шакллари кузатишмоқда. Бу каби ҳолатлар кўпинча ёшлар ўртасида, ҳуқуқий билим ва маданият етишмаслиги, ишсизлик, таълим-тарбиядаги камчиликлар, оилавий муҳит таъсири туфайли юзага чиқади. Шу боисдан, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш жамиятнинг барча аъзолари — давлат органлари, таълим муассасалари, оила, маҳалла ва оммавий ахборот воситаларининг ҳамкорлигида амалга оширилиши лозим.

Профилактиканинг асосий йўналишларидан бири — аҳоли ўртасида ҳуқуқий тарғибот ишларини кучайтириш, мактаб ва олий таълим муассасаларида ҳуқуқшунослик фанини самарали ўқитиш, ёшларнинг бўш вақтини мазмунли ташкил этишдир. Шунингдек, ҳуқуқбузарлик содир этишга мойил шахслар билан индивидуал тарзда ишлаш ҳам катта аҳамиятга эга. Бунда ички ишлар органлари томонидан олиб борилаётган профилактик суҳбатлар, назорат ва манзилли иш усуллари самарали натижа беради.

Ҳар бир фуқаро қонунлар билан яхши таниш бўлиши, ўз ҳуқуқ ва бурчларини билиши, жамиятдаги қонун устуворлигига ҳурмат билан ёндашиши керак. Чунки ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишда энг муҳим омил — бу инсоннинг ўзининг онги ва тарбиясидир. Шунинг учун профилактиканинг самарадорлиги нафақат давлат органларига, балки ҳар бир инсонга ҳам боғлиқдир.

Олий таълим муассасаларида ҳуқуқбузарликларнинг барвақт олдини олиш — кенг қамровли, тизимли ёндашувни талаб қилувчи жараёндир. Бу жараёнда профилактиканинг методик асосларини такомиллаштириш, инновацион ёндашувлардан фойдаланиш ва барча манфаатдор томонлар ўртасидаги ҳамкорлик самарадорликни оширади.

Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси жамиятда тинчлик ва тартибни сақлаш, фуқаролар хавфсизлигини таъминлаш учун жуда муҳимдир. Ушбу жараён нафақат ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар, балки оила, таълим муассасалари, жамоатчилик ва оммавий ахборот воситалари иштирокида амалга оширилиши керак. Ҳар бир фуқарода ҳуқуқий маданият ва қонунга ҳурмат ҳиссини шакллантириш орқали жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш мумкин. Профилактик чора-тадбирлар самарали ташкил этилса, жамиятда барқарорлик ва фаровонлик таъминланади.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси. — Тошкент: “Адолат”, сўнгги нашр.
2. Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси. — Тошкент: “Ўзбекистон”, сўнгги таҳрир.
3. Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси. — Тошкент, сўнгги нашр.
4. “Ҳуқуқшунослик” дарслиги / Таҳрир ҳайати: Ш. Р. Аҳмедов ва бошқалар. — Тошкент: “Ўқитувчи”, 2020.
5. Юлдашев Қ. Ҳуқуқбузарликлар ва жиноятчиликнинг профилактикаси. — Тошкент: “Юрист нашриёти”, 2021.
6. Ислотов И.Ф. Жамият ва ҳуқуқ: назария ва амал. — Тошкент: “Мухаррир”, 2019.
7. Давлат ва ҳуқуқ назарияси / Таҳрир ҳайати: Р.Э. Саломов ва бошқалар. — Тошкент: “Adolat”, 2022.